

ONA TILI DARSLARIDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH**Parpiyev Odil Olimovich**

Qo‘qon universiteti Ta‘lim kafedrası katta o‘qituvchisi

Olimova Muazzamxon Tursunali qizi

Qo‘qon universiteti 3-kurs talabasi

Annotatsiya: Maqolada boshlang‘ich sinflarda ona tili o‘qitish metodikasida qo‘llaniladigan interfaol metodlar haqida so‘z boradi. Ona tilidan beriladigan o‘quv materialini o‘quvchilar aniq tushunishi va puxta o‘zlashtirishiga, ulardan olgan bilimlarini amaliyotda tatbiq eta olishga va o‘quvchilarning umumiy taraqqiyotiga, ya‘ni ularning zehni, xotirasini, kuzatuvchanligini, yodda saqlashini, mantiqiy tafakkurini, ijodiy o‘ylashini, nutqini o‘stirishga yordam beradigan metod va vositalarni ishlab chiqish haqida fikr yuritilgan.

Kalit so‘zlar: interfaol, metod, kreativ fikrlash, tanqidiy fikrlash, ona tili, 4K.

Hozirgi kunda barcha ta‘lim muassasalarida o‘qitish jarayonida interfaol metodlardan foydalanishga erishilmoqda. Bu esa interfaol ta‘lim asosida tashkil etilayotgan pedagogik jarayonlarning mazmun-mohiyatini to‘liq tushunib yetishga va ularni samarali, qiziqarli, sifatli bo‘lishini ta‘minlashga ko‘maklashadi. Interfaol metodlar asosidagi darslar o‘quvchini ijodiy fikrlashga, olingan axborotlarni faollikda hal etishga, fikrni erkin bayon etishga, tashabbuskorlikka, guruhlarda masalalar yechimini topishga, hamkorlikda ish yuritishga, fikrni yozma ravishda bayon etishga chorlaydi.

Interfaol so‘zi iglizcha “Interact” so‘zidan olingan bo‘lib, “inter” – birgalikda o‘zaro, “act” harakat qilish degan ma‘noni bildiradi. Interfaol metodlar o‘zaro harakat o‘quvchilarning faolligi, guruh tajribasiga tayanish, qayta bog‘lanish tamoyillariga asoslanadi. Masalan bir qancha interfaol metodlarni ko‘rib chiqamiz.

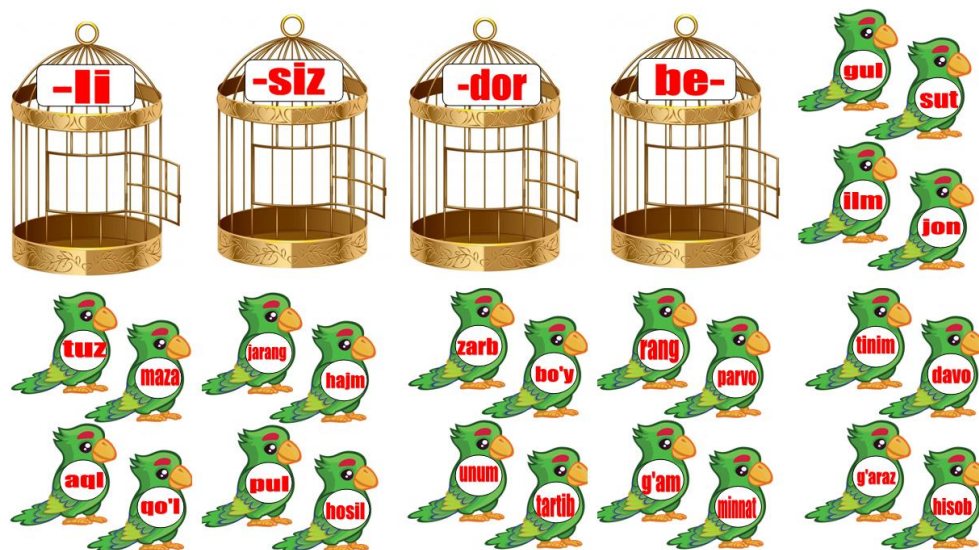
Kakografiya interfaol metodi.

Kakografiya so‘zi lotincha kakos – yomon, xunuk, yoqimsiz va graphos – yozmoq so‘zlaridan olingan bo‘lib, muayyan maqsadni ko‘zlab xatoliklarga yo‘l qo‘yilgan matnni tuzatirish orqali o‘quvchilarga imloni o‘rgatish usuli sanaladi. Kakografiya interfaol usullardan biri sifatida o‘quvchilarni mustaqil fikrlashga, narsalarni bir-birlari bilan solishtirishga, izlanishga, masalaning yechimini topishga, eng muhimi ona tili darslarida olingan bilim va malakalariga asoslanib, muayyan mavzular bo‘yicha zaruriy xulosalar chiqarishga yordam beradi. O‘quvchilardagi loqaydlik, beparvolikni yo‘qotib, dadillikka, ijodkorlikka chorlaydi, tobelik, nefaollik kabi salbiy xususiyatlarga barham beradi. Ayniqsa, fonetika, grafika, orfografiya, leksika va morfologiya bo‘limlari bilan bog‘liq amaliy darslarni o‘tishda kakografiya usuli yaxshi samara beradi. Masalan, o‘quvchilarga unli va undosh tovushlar bo‘yicha yetarlicha ma‘lumotlar berilgach, “Mustahkamlash darslari” yoki “Takrorlash darslari” da turli topshiriqlardan foydalanish maqsadga muvofiq. Bunda asosiy e‘tibor so‘zlarning aytilishi va yozilishi o‘rtasidagi farqqa qaratiladi. Tajribadan ma‘lumki, o‘quvchilarning aksariyati ona tili darslarida imlo qoidalarini puxta o‘zlashtirmaydilar. So‘zlarni qanday aytilsa, shunday yozishga odatlanib qoladilar. Shuningdek, o‘quvchilarning nutqidagi dialektal xatoliklar ularning savodxonligiga soya soladi. Bu esa bora-bora ulardagi savodxonlik

darajasining qotib qolishiga, so‘zlarning muntazam ravishda xato yozilishiga sabab bo‘ladi. Masalan, o‘quvchilarning og‘zaki nutqida baho, bahor, bilan, yulduz, teatr, savol, orden, obod, marvarid, shanba, mas‘ul, daryo kabi so‘zlarni boho, bohor, blan, yuldiz, tiatr, sovol, ordin, obot, marvarit, shamba, ma‘sul, dayra tarzida talaffuz qilish va shu asosda xato yozish amaliyotda uchraydi. Bu narsa ularning unli va undosh harflar imlosi bo‘yicha ona tili darslarida yetarlicha bilim va malakaga ega bo‘lganliklarini ko‘rsatadi.

“Oltin qafas” metodi.

“Sifatlar shaharchasi”da juda ko‘p to‘tiqushlar bor ekan. Ular erkin uchib yurishar, kech kirganda “Oltin qafas”iga qaytar ekan. Kunlardan bir kun chang-to‘zon bo‘lib, ular qafasini topa olishmabdi. Qani aziz bolajonlar to‘tiqushlar qafasini topishga yordam beringlarchi.

Zumrad va Qimmat metodi.

Bu metodni bajarish mobaynida doskaga Qimmat va Zumrad rasmlari ilingan bo‘ladi. O‘qituvchi tomonidan quyidagi savol bilan o‘quvchilarga murojaat qilinadi:

Qani, aziz bolajonlar ushbu qizlarni tanidingizmi? Ularni qaysi ertak orqali bilamiz? O‘quvchilar javobi tinglanadi va o‘quvchilarga Zumrad va Qimmatning fazilat va illatlarini sinfdagi so‘zlardan topib, qizlar qo‘lidagi jadvalga joylashlari aytiladi. Sinfning turli joylariga oldindan ushbu so‘zlar ilingan bo‘ladi. Bu topshiriqni o‘quvchilar bajarishadi. Topshiriqni bajarish mobaynida o‘quvchilar qarama qarshi ma‘noli sifatlarni yaxshi o‘zlashtirib boradi.

Zumradoy	Qimmatxon
Odobli	Odobsiz
Mehnatkash	Dangasa
Aqlli	Aqlsiz
Saxiy	Ochko‘z
Yaxshi	Yomon
Tartibli	Tartibsiz

Blum moychechagi metodi. Bu metod hozirgi yangi avlod darsliklaridagi 4 K modelini qo‘llashda o‘qituvchiga yaqindan yordam beradi. Ona tili ta‘limi uchun mos metod hisoblanib, ushbu metod orqali beriladigan savollar natijasida o‘quvchilarda tanqidiy fikrlash, kreativ fikrlash qobiliyatlari rivojlanib boradi. Bu metodni nafaqat ona tili darslarida, balki boshqa darslarda ham qo‘llashimiz mumkin. Buning uchun qog‘ozga yoki doskaga katta moychechak rasmi chiziladi, o‘rta qismiga bironta mavzu nomi yoziladi. Moychechak yaproqlariga esa quyida keltirilgan savollar joylashtiriladi. Bu metodni yakka yoki guruh bo‘lib bajarilsa ham bo‘ladi.

1. Oddiy savollar. Kim?, nima?, qayer?, qanday?, qachon?
2. Aniqlashtiruvchi savollar. “Sizning aytishingizcha,...” “Agar sizni to‘g‘ri tushungan bo‘lsam,...” “Balkim adashayotgandirman, ammo siz ... dedingiz”
3. Tushuntiruvchi savollar. “Nima uchun... bo‘ldi?”
4. Ijodiy savollar. “Agar... bo‘lsa, nima qilar edi?” “Siz nima deb o‘ylaysiz ... bo‘lsa, nima bo‘ladi?”
5. Baholovchi savollar. “Nima uchun bu salbiy, bu ijobiy?” “Bu narsa bunisidan nimasi bilan farq qiladi?”
6. Amaliy savollar. “Buni qanday qo‘llash mumkin?” “Bunday hollarda nima qilish mumkin?”

Xulosa qilib aytishimiz mumkinki, bu metodlar orqali o‘quvchilarni ona tili bo‘yicha o‘rganayotgan bilimlari yanada mustahkamlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. M.E.Toirova. O‘qish savodxonligi. Umumiy o‘rta ta‘lim maktablarining 3-sinfi uchun darslik. I qism.–Toshkent “Novda Edutainment”, 2023-81 b.
1. 2.U.B. Aydarova, N.K.Azizova, M.E.Toirova. O‘qish savodxonligi. Umumiy o‘rta ta‘lim maktablarining 3-sinfi uchun darslik. II qism.–Toshkent “Novda Edutainment”, 2023-80 b.
2. Parpiyev Odil Olimovich. (2023). MAKTABGA TAYYORLASHNING ILMIY PEDAGOGIK ASOSLARI. QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 1(1), 876–881. <https://doi.org/10.54613/ku.v1i1.748>
3. Mirzakarimova Nurhayo Erkinboy qizi, Odil Parpiyev. (2024). Boshlang‘ich sinflarda ona tilini o‘qitish metodikasi. *SAMARALI TA‘LIM VA BARQAROR INNOVATSIYALAR JURNALI*, 2(2), 153–159. Retrieved from <https://innovativepublication.uz/index.php/jelsi/article/view/436>
4. Parpiyev Odil Olimovich, & Raupova Laylo Rakhimovna. (2024). Stages and Peculiarities of Increasing Written Literacy in Primary Education. *International Journal of Formal Education*, 3(2), 62–64. Retrieved from <http://journals.academiczone.net/index.php/ijfe/article/view/2061>
5. Парпиев, О. . (2024). Повышение грамотности письменной речи учащихся на уроках родного языка на основе передовых педагогических технологий. *Общество и инновации*, 5(2/S), 146–152. <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol5-iss2/S-pp146-152>

6. Asilova S.X. (2022). THE ESSENCE OF TEACHING PRIMARY SCHOOL PUPILS TO LOGICAL THINKING IN THE PROCESS OF MATHEMATICS. Экономика и социум, (2-1 (93)), 24-26.

7. Abduraxmonova, N. A. qizi. (2023). BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QITUVCHILARINING IJODIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA. Educational Research in Universal Sciences, 2(12), 208–211. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/5507>

8. Toxirjon, U. (2024). BOSHLANGICH SINFLARDA O‘QISHNI YETKAZIB OLIHGA QIYNALAYOTGAN O‘QUVCHILAR BILAN ISHLASHDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH. Integration of Economy and Education in the 21st century, 2(2), 9-13.

9. Toxirjon, U. (2024). XALQARO O‘QISH SAVODXONLIGINI O‘RGANISH (PIRLS). Integration of Economy and Education in the 21st century, 2(2), 14-17.